



Türkiye Organik Bitkisel Üretim Verileri ve Değerlendirilmesi

Mesude Ünal* Bahar Aydın Can²

¹Kocaeli Üniversitesi Arslanbey Meslek Yüksek Okulu, Organik Tarım Programı, Kocaeli

²Kocaeli Üniversitesi Arslanbey Meslek Yüksek Okulu, Pazarlama Programı

*Sorumlu Yazar:

E-posta:mesudeun@kocaeli.edu.tr

Geliş Tarihi : 02 Mayıs 2018

Kabul Tarihi: 24 Ekim 2018

Özet

Organik tarım, doğal kaynakların aşırı tüketimi, girdilerin yoğun kullanımı sonucu oluşan tehditleri ortadan kaldırmak için uygulamaya başlanan bir tarımsal üretim şeklidir. Çalışmada; Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'nün verilerinden yararlanılarak organik tarımın Türkiye genelindeki, ürün sayısı, üretim alanı ve miktarı, organik üretimde yapılan desteklemeler, sertifikasyon kuruluşları, ihracat, ithalat ürünleri ve organik pazarların durumu incelenmiştir. Organik üretimde 2002 yılında 150 olan ürün sayısı, 2016 yılında 225'e çıkmıştır. 2002 yılında 12,428 üretici organik tarım yaparken 2016 yılında bu rakam 45,991 olmuştur. Türkiye 2002 yılında 89,827 ha alanda, 310,125 ton üretim miktarına sahipken 2016 yılında 379,042 ha alanda 1,627,106 ton üretim miktarına ulaşmıştır. 2017 yılında organik olarak üretilen meyve sebze dekara 100 TL, ekonomik değeri olan tarla bitkileri dekara 30 TL olarak desteklenmiştir. 2016 yılı verilerine göre, fındık ve ürünleri, incir ve ürünleri, kuru üzüm, kayısı ve ürünleri gibi geleneksel ürünlerimiz en çok ihracatı yapılan ürünlerdir. 2016 yılında soya fasulyesi, buğday, ayçiçeği ve ürünleri, mısır en çok ithalatı yapılan ürünlerdir. Türkiye'de ilk olarak 2006 yılında İstanbul ili Şişli ilçesinde kurulan ve son olarak 2016 yılında Kocaeli ili İzmit ilçesinde kurulan toplam 18 organik pazar faaliyet göstermektedir.

Çalışmanın amacı; Türkiye'de organik bitkisel üretimin başlangıcından bugüne kadar mevcut durumunu ortaya koymak ve gelişimi için öneriler getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Organik Tarım, Bitkisel Üretim, Üretici, Destekleme.

Organic Plant Production Data and Evaluation in Turkey

Abstract

Organic farming is a form of agricultural production put into practice in order to eliminate the threats posed by the overconsumption of natural resources and the extensive use of inputs. This study analyzes the current situation of organic farming in Turkey, number of products by years, production areas, amount, organic production supports, certification bodies, imported and exported organic plant products and organic farmers' markets' situation by years based on the data of the General Directorate of Plant Production. The number of products increased from 150 in 2002 to 225 in 2016. Likewise, the number of organic farmers increased from 12.428 in 2002 to 45.991 in 2016. In 2002, the amount of production and the surface area of production were 310.125 tons and 89.827 ha, respectively. In 2016, however, the amount of production and the surface area of production increased to 1.627.106 tons and 379.042 ha, respectively. In 2017, the amount of financial support was 100 Turkish Liras per decare for organic fruits and vegetables and 30 Turkish Liras per decare for field crops. According to the data of 2016, the top export products were traditional products like hazelnut and products, fig and products, raisin, apricot and products, and the top import products were soybean, wheat, sunflower and sunflower products, and corn. There are 18 organic farmers' markets in Turkey, including the first organic farmers' market of Turkey established in Şişli district of Istanbul province in 2006 and the last organic farmers' market of Turkey established in İzmit district of Kocaeli province in 2016.

The purpose of this study is to present the situation of organic plant production in Turkey to date and make suggestions for its development.

Keywords: Organic farming, plant production, producer, support

GİRİŞ

Organik tarım; Organik Tarım Kanunu ve Organik Tarımın Esasları ve Uygulamasına İlişkin Yönetmelikte belirtildiği gibi, bitkisel üretimde kimyasal ilaç ve gübre kullanımını yasaklayan doğal kaynaklı olan, kimyasal işlem görmemiş maddelerin kullanımına izin veren ve sürekli denetlenen tarımsal üretim biçimidir. Toprağın ve bitkinin ihtiyaç duyduğu kadar organik gübre kullanılması, ilaçlamada önceliğin pasif bitki koruma yöntemlerine verilmesi (ekim nöbeti, sağlıklı, hastalık ve zararlılara dayanıklı tohum, fide, fidan kullanmak, ekim ve dikimde, sıra arası sıra üzeri mesafelerin artırılması) gibi organik tarım metodları ile üretim yapılması ve doğal kaynaklarının korunması için çevreye zarar vermeyen tarımsal teknolojilerin kullanılması, sürdürülebilirliğin güvencesidir. Organik tarımın en önemli amaçlarından biri toprak canlılığının korunması ve verimliliğinin sürdürülebilir olmasıdır. Organik tarım tekniklerinin özendirilmesi sonucunda; tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan kirlilik önlenecek ve doğal ekosistemler, kıyılar, koyular, akarsu havzaları, göl ve göletler, sulak alanlar korunabilecektir [2,9,13]. Organik tarımın ilk aşaması olan geçiş süreci

üreticiler için zor atlatılmaktadır. Bu dönemde kimyasal ilaç ve gübre kullanımı yasak olduğundan ve üretim sistemi değiştiği için verimde düşüşler olmaktadır. Yeni sisteme geçiş yapmak bir çiftçilik sisteminden vazgeçmek üreticiler için kolay değildir [1,9].

Organik üretimi artırmanın yollarından biri; üreticilerin zorlandığı geçiş süreci dönemini üreticilere iyi kavratmak geçiş süreci boyunca ürün veriminde, toprakta ve doğal ortamda olabilecek değişimleri belirtmektir. Aynı zamanda bu dönemde üreticinin bilgi ve ekonomik açıdan daha çok desteklenmesi sağlanmalıdır.

Türkiye'de organik tarım üreticilerle Avrupalı ithalatçılar arasında yapılan sözleşmelerle 1984-1985 döneminde başlamıştır. Organik tarımsal üretimde ilk olarak geleneksel ürün olan kuru üzüm ve incir ihracatı yapılmış, 1990 yılına kadar organik tarımı yapılan ürün sayısı sekiz olmuştur [9,12].

Türkiye'de organik tarım yasal açıdan üç farklı dönemde incelenebilir. 1984-1993 döneminde bir ulusal hukuki düzenleme bulunmamaktadır. Bu dönemde organik üretim ithalatçı ülkelerin yönetmeliklerine göre yürütülmüştür. 1994-2002 döneminde yönetmelik düzeyinde

yasal düzenlemeler yapılmış faaliyetler komiteler aracılığıyla yürütülmüştür. Bu dönemde organik üretim faaliyetleri Ege Bölgesinde gelişmeye devam etmiştir. 2003--Bu dönemde organik üretim yasal dayanağa kavuşmuştur. 3 Aralık 2004 'de Organik Tarım Kanunu çıkmış, 10 Haziran 2005'te ise Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlüğe girmiştir. [9].

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de organik bitkisel üretimin yıllara göre mevcut durumunu ortaya koymak ve gelişimi için öneriler getirmektir.

MATERYAL METOT

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü'nün Türkiye'de ürün sayısı, üretim alanları, üretim miktarı, organik üretimde yapılan desteklemeler, sertifikasyon kuruluşları, organik bitkisel üretim ihracat, ithalat ürünleri ve organik

pazarların durumu verileri yıllara göre incelenmiştir. Veriler diğer kaynaklarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Organik ve Geçiş Süreci Ürünü Bitkisel Üretim Verileri Türkiye'de 2016 yılı verilerine göre organik tarım yapılan alan, toplam tarım alanı içinde %2'lik kısmı oluşturmaktadır [4]. Bu oranın 2020 yılında %8 olması hedeflenmektedir [9]. Tablo 1'de organik tarıma geçiş süreci üretim verileri bulunmaktadır.

Tablo 1. Organik tarım geçiş süreci üretim verileri [4]

Yıllar	Çiftçi sayısı	Yetiştiricilik yapılan alan (ha)	Doğal toplama Alanı (ha)	Toplam üretim alanı (ha)	İndeks (2003=100)	Üretim miktarı (ton)	İndeks (2003=100)
2003	1.754	10.331	100	10.431	100	32.105	100
2004	3.437	47.380		47.380	454	98.890	308
2005	4.974	28.737		28.737	275	132.852	413
2006	5.602	30.657		30.657	293	148.574	462
2007	5.723	38.780	144	38.924	373	136.925	426
2008	5.542	24.967	164	25.131	240	114.844	357
2009	24.354	251.899	20	251.919	2.415	665.550	2.073
2010	30.918	318.248		318.248	3.050	1.012.375	3.153
2011	26.818	289.173		289.173	2.772	1.019.732	3.176
2012	30.229	303.502	510	304.012	2.914	873.755	2.721
2013	34.616	210.168	9	210.177	2.014	697.763	2.173
2014	37.734	181.409		181.409	1.739	576.668	1.796
2015	33.235	166.205		166.205	1.593	665.089	2.071
2016	21.887	144.735	0	144.735	1.387	846.493	2.636

Geçiş süreci ile ilgili kurallar organik tarım kanunu ve organik tarımın esasları ve uygulanmasına ilişkin yönetmelik [3]. de belirtilmiştir. Organik bitkisel ürünler için tek yıllık bitkilerde ekim tarihinden itibaren en az iki yıl, çok yıllık bitkilerde ise ilk organik ürün hasadından önce üç yıllık geçiş sürecinin uygulanması gerekir. Kontrol ve sertifikasyon kuruluşu arazi incelemesi sonucu geçiş sürecini uzatabilir ya da kısaltabilir. Geçiş süreci tek yıllık bitkilerde 12 ay, çok yıllık bitkilerde 24 aydan daha az uygulanmaz. Tablo 2'yi incelediğimizde 2003 yılında 1.754 çiftçi 10.331 ha. alanda yetiştiricilik yaparken, 2016 yılında rakam artarak 21.887 çiftçi olmuş ve üretim yapılan alan 144.735 ha'a çıkmıştır. Doğal toplama alanını da dikkate alarak, toplam üretim alanını incelediğimizde 2003 yılında 10.431 ha alanda 32.105 ton, 2016 yılında 144.735 ha. toplam üretim alanından 846.493 ton geçiş süreci ürünü elde edilmiştir. [14], yaptıkları çalışmada Kocaeli İlinde geçiş sürecini incelemişler sonuçta, organik üretim yapmak için girişimde

bulunan üreticilerin tamamının organik üretime devam edemediklerini, bir kısmının geçiş sürecinde organik üretimi bıraktığını bildirmişlerdir. Üreticiler; pazarlama, mali desteğin olmaması, verimde düşüşlerin olması, maliyetlerin kontrol ve sertifikasyon ücretleri ile arttığı ve yeni tarımsal sisteme ayak uyduramama sorunları yaşamaktadırlar. Geçiş süreci, yapılan bilimsel çalışmalarla da desteklendiği üzere toprak yapısının iyileştiği, organik madde miktarının ve bitki besin elementlerinin doğru toprak yönetimi ile arttığı, üreticinin yeni sisteme alıştığı bir dönemdir. Bu dönemde üreticilere; bilgi desteği verilmesi, mali destek sağlanması, pazar sorunlarının çözümü için organik pazar kurulması ve tüketicileri geçiş süreci ürünü hakkında bilgilendirerek iç talebin artmasının sağlanması gerekmektedir.

Tablo 2. Organik tarım bitkisel üretim verileri [4].

Yıllar	Ürün sayısı	Çiftçi sayısı	Yetiştiricilik yapılan alan (ha)	Doğal toplama alanı (ha)	Toplam üretim alanı (ha)	İndeks (2002=100)	Üretim miktarı (ton)	İndeks (2002=100)
2002	150	12.428	57.365	32.462	89.827	100	310.125	100
2003	179	13.044	63.037	40.153	103.190	114	291.876	94
2004	174	9.314	61.218	100.975	162.193	180	278.726	89
2005	205	9.427	64.396	110.677	175.073	194	289.082	93
2006	203	8.654	69.617	92.514	162.131	180	309.522	99
2007	201	10.553	85.483	49.877	135.360	150	431.203	139
2008	247	9.384	84.420	57.332	141.752	157	415.380	133
2009	212	11.211	73.932	175.790	249.722	278	318.165	102
2010	216	11.179	65.534	126.251	191.785	213	331.361	106
2011	225	15.642	153.408	172.037	325.445	362	639.811	206
2012	204	24.406	220.125	178.772	398.897	444	876.372	282
2013	213	26.181	251.228	307.610	558.838	622	922.624	297
2014	208	33.738	310.568	350.239	660.807	735	1.065.567	343
2015	197	36.732	319.864	29.199	349.063	388	1.164.202	375
2016	225	45.991	344.936	34.105	379.042	421	1.627.106	524

Tablo 2’de 2002-2016 yıllarında Türkiye’deki organik tarım bitkisel üretim verileri verilmiştir. Tabloyu incelediğimizde, 2002 yılında 150 olan ürün sayısı, 2016 yılında 225’e çıkmıştır. Ancak ürün sayısı yıllara göre düzenli bir şekilde artmamıştır. 2008 yılında 247 olan ürün sayısı 2009 yılında 212’ye düşmüştür. 2002 yılında, 12.428 çiftçi organik üretim yaparken 2016 yılında bu sayı 45.991’e çıkmıştır. Yine yıllara göre çiftçi sayılarında da düzenli bir artış yoktur. Bazı yıllar artarken, bazı yıllar azalmıştır. 2007 yılında 10.553 olan çiftçi sayısı 2008 yılında 9.384’e düşmüştür. Yıllara göre ürün ve üretici sayılarında olan dalgalanmalar çeşitli faktörlere bağlanabilir. Üreticiler, küçük alanlarda organik üretim yaptığı için kontrol ve sertifikasyon ücretleri maliyetli gelebilir. Üreticiler, organik tarım metotları, organik tarımın amaç ve felsefesi konusunda yeterince bilgi sahibi değildirler. Üreticiye desteklemelerle sağlanan maddi imkanlar yetersiz olabilir [6].

Türkiye’de 2002 yılında 57.365 ha. alanda yetiştiricilik yapılırken 2016 yılında 344.936 ha. alanda organik bitkisel

üretim yapılmıştır. Yetiştiricilik yapılan alan 2008 yılında 84.420 ha. iken 2009 yılında 73.932 ha.’a düşmüştür. Ancak 2010 yılından 2016 yılına kadar üretim alanı artmıştır. 2002 yılında 32.462 ha. doğal toplama alanı varken 2016 yılında 34.105 ha. ‘a çıkmıştır. Ancak doğal toplama alanları yıllara göre büyük farklılıklar göstermektedir. 2009 yılında 175.790 ha. alanda doğadan toplama olurken, 2010 yılında bu rakam 126.251 ha’a düşmüş, 2014 yılında 350.239 ha’a çıkmıştır. 2015 yılında 26.199 ha’a gerilemiştir. Doğadan toplanmanın bilinçsiz yapılması dengesizliğin çıkmasına neden olabilir. Doğadan toplama yapılırken aynı zamanda toplayıcılar koruma konusunda bilgilendirilmelidir. [8], yaptıkları çalışmada salep orkidelerinin Doğu Akdeniz bölgesinde her yıl en az 1000-15000 adet yok olduğunu bildirmişlerdir. 2002 yılında 89.827 ha. toplam üretim alanında 310.125 ton ürün elde edilirken 2016 yılında bu rakam 379.042 ha. toplam üretim alanında 1.627.106 ton üretim miktarına ulaşmıştır. 2002 yılından 2016 yılına kadar üretim miktarı yaklaşık 5 kat artmıştır. Ancak bu artış düzenli bir şekilde gerçekleşmemiştir.

İhracat ve İthalatı Yapılan Organik Ürün Verileri

Tablo 3. 2016 yılında en çok ihracatı yapılan organik ürünler [4].

Ürün	Miktar(Ton)	Tutar(1000\$)	% Ton	%\$
Fındık ve fındık ürünleri	2.466	24.976	14,7	32,1
İncir ve incir ürünleri	3.676	18.666	21,9	24,0
Kuru üzüm	3.393	12.456	20,2	16,0
Kayısı ve kayısı ürünleri	1.845	10.996	11,0	14,1
Meyve ve meyve ürünleri	1.758	6.223	10,5	8,0
Baharatlar	91	766	0,5	1,0
Soya fasulyesi	1.600	680	9,5	0,9
Sebze ve sebze ürünleri	246	587	1,5	0,8
Antep fıstığı	22	493	0,1	0,6
Pamuk ve pamuk ürünleri	46	357	0,3	0,5
Mercimek ve mercimek ürünleri	134	311	0,8	0,4
Susam	52	230	0,3	0,3
Buğday ve buğday ürünleri	610	187	3,6	0,2
Nohut	61	144	0,4	0,2
Toplam	16.001	77.072	95,3	99,1
Genel Toplam (diğerleri dahil)	16.819	77.831	100	100

Tablo 3'te 2016 yılında en çok ihracatı yapılan organik ürünler verilmiştir. Tablo 3'ü incelediğimizde; fındık ve fındık ürünleri, incir ve incir ürünleri, kuru üzüm, kayısı ve kayısı ürünleri, meyve ve meyve ürünleri, baharatlar, soya fasulyesi, sebze ve sebze ürünleri, antep fıstığı, pamuk ve pamuk ürünleri, mercimek ve mercimek ürünleri, susam, buğday ve buğday ürünleri ve nohut olmak üzere toplam 16.001 ton ürün ihraç edilmiş ve toplam 77.070.994,12 \$ gelir elde edilmiştir. [7], bildirdiğine göre 1990'lı yıllarda

kuru üzüm, fındık, pamuk önemli ihraç ürünlerimizdir. Günümüzde taze ve işlenmiş sebze ve meyvelere ek olarak donmuş meyve ve sebzeler, meyve suları konsantrelerinin organik olarak ihraç edildiğini bildirmiştir.

İhracat yaptığımız ülke sayısı 2016 yılında 44 civarında olup, ABD ve Avrupa Topluluğu ülkeleri en önemli ihracat yaptığımız ülkeler konumundadır. Avrupa Topluluğu ülkeleri ve ABD dışında İngiltere, Japonya, Kanada, Avustralya ve KKTC diğer ihracat yaptığımız ülkeler arasında yer almaktadır. [4].

Tablo 4. 2016 yılında ithalatı yapılan organik ürünler [4].

Ürün	Miktar (Ton)	İthal edilen ülke
Mısır	365,249	Rusya
Soya fasulyesi (tohumluk olmayan)	174,218	Rusya, Etiyopya, Ukrayna
Buğday	63,701	Rusya, İsrail, Yenizellanda
Ayçiçeği ve ürünleri	40,818	Rusya, Hollanda, Romanya, Almanya
Keten tohumu	4,880	Rusya
Mercimek	4,650	Rusya
Arpa	2,886	Rusya
Gübre (humistar, biogumus)	600	Litvanya
Nohut	478	Rusya
Kuru meyve (erik, elma hurma)	346	Kırgızistan, İran, Pakistan, Tunus, İngiltere
Çeltik (pirinç)	110	Kırgızistan
Susam (tohum ve yağı)	75	Uganda , Etiyopya
Meyve püresi (kayısı, muz, mango)	45	İspanya
Antep fıstığı	44	Kırgızistan
Fasulye (kuru)	44	Kırgızistan
Meyan kökü	25	Gürcistan
Meyve çeşitleri (vişne, portakal)	42	Almanya,Hollanda
Üzüm (kurutulmuş)	100	ABD, İngiltere
Şehriye	14	İtalya
Hindistan cevizi yağı	7,3	Filipinler
Fındık ezmesi	7	Almanya
Pirinç unu ve nişastası	3,5	Rusya
Tıbbi ıtri bitkiler (karabiber, karahan otu, kekik ,dere otu)	3,2	Almanya, Polonya
Hardal	2,6	Fransa
Bitkisel çay(papatya,nane,adaçayı)	3,3	Almanya
Çörek otu yağı	1	Hindistan
Meyve suyu (ananas ve çarkıfeleke)	0,4	Hollanda
Yosun tableti	0,40	Çin
Makarna	0,03	İtalya
Kırmızı pancar	0,02	Azor adaları

Tablo 4'te 2016 yılında ithalatı yapılan organik ürünler verilmiştir.

Soya fasulyesi, buğday, ayçiçeği ve ürünleri, mısır, keten tohumu, mercimek, arpa, nohut, kuru meyve, arpa, çeltik, susam, meyve püresi , antep fıstığı, kapari, fasulye, meyan kökü, meyve çeşitleri, üzüm, şehriye, Hindistan cevizi yağı, fındık ezmesi, pirinç unu ve nişastası, tıbbi itri bitkiler, hardal, bitkisel çaylar, çörekotu yağı, meyve suları, yosun tableti, makarna ve kırmızı pancar olmak üzere 2016

yılında 26 ülkeden organik ürün ithal edilmiştir. Rusya'dan 365.249 ton mısır, Rusya Etiyopya , Ukrayna'dan 174.218 ton soya fasulyesi Rusya, İsrail ve Yenezellanda' dan 63.701 ton buğday miktar olarak en fazla ithalatı yapılan ürünlerdir. Ayrıca gıda ithalatı dışında Litvanya'dan 600 ton gübre ithal edilmiştir. Organik üretimde yönetmeliklere uygun girdi temini en önemli parametredir. Türkiye'de organik gübre olarak en çok kullanılan ahır gübresi dışında, ticari organik gübrelerde kullanılabilir.

Tablo 5. Yıllar itibariyle organik tarım ihracatı [4].

Yıl	Miktar (ton)	İndeks (1998=100)	Tutar (1000\$)	İndeks (1998=100)
1998	8.617	100	19.371	100
1999	12.050	139	24.564	126
2000	13.129	152	22.756	117
2001	17.556	203	27.242	140
2002	19.183	222	30.877	159
2003	21.083	244	36.933	190
2004	16.093	186	33.076	170
2005	9.319	108	26.230	135
2006	10.374	120	28.237	145
2007	9.347	108	29.359	151
2008	8.629	100	27.260	140
2009	7.566	87	27.505	141
2010	3.593	41	15.880	81
2011	3.371	39	15.529	80
2012	6.258	72	24.704	127
2013	10.495	121	46.020	237
2014	15.553	180	78.780	406
2015	13.549	157	69.230	357
2016	16.819	195	77.831	401

3.3. Organik ürün destekleme verileri

Organik üretimde, üreticiler; yeni tarım tekniklerine uyum sağlamanın yanı sıra, kontrol ve sertifikasyon ücreti ödemektedir. Organik tarım yapılan alanların artması devlet desteklerine bağlı olarak gelişebilir. Organik tarım yapan üreticilere, faiz indirimli tarımsal krediler, doğrudan gelir desteği, çevre amaçlı tarımsal arazilerin korunması

programını tercih eden üreticilerin desteklenmesi (ÇATAK) gibi devlet destekleri söz konusudur [10]. Bu desteklerin yanı sıra, organik tarım yapan çiftçilere mazot, gübre ve toprak analizi destekleme ödemesi yapılması 2010/118 sayılı ve 27505 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir [11].

Tablo 6. 2016 yılı organik bitkisel üretim desteklemeleri [4].

Sıra No	Organik tarım desteği	(TL/da)
1	1.Kategori (meyve-sebze)	100
2	2.Kategori (tıbbi ve itri bitkiler)	70
3	3.Kategori (ekonomik değeri olan tarla bitkileri)	30
4	4.Kategori (ekonomik değeri olmayan tarla bitkileri, orman emsali ürünler ve nadas)	10

Tablo 7. 2017 yılı organik bitkisel üretim desteklemeleri [4].

Sıra No	Organik tarım desteği	(TL/da)
1	1.Kategori (meyve-sebze)	100
2	2.Kategori (tıbbi ve itri bitkiler)	70
3	3.Kategori (ekonomik değeri olan tarla bitkileri)	30
4	4.Kategori (Ekonomik değeri olmayan tarla bitkileri, orman emsali ürünler venadas)	10

Tablo 6’te 2016 yılı, Tablo 7’da 2017 yılı organik bitkisel üretim desteklemeleri verilmiştir. Meyve ve sebze 2016 ve 2017 yılında 100 TL/da, tıbbi ve itri bitkiler 70 TL/da, ekonomik değeri olan tarla bitkileri 30 TL/da, ekonomik değeri olmayan tarla bitkileri 10 TL/da desteklenmiştir. Tablo 8’de alan bazlı destekleri incelediğimizde, 2006 yılında 1.042 müteşebbis, 43.758 da alanda 131.275 TL tutarında desteklenmiştir. 2013 yılından itibaren desteklenen ürün kategorilere ayrılmıştır. 2013 yılında, 26.763 müteşebbis

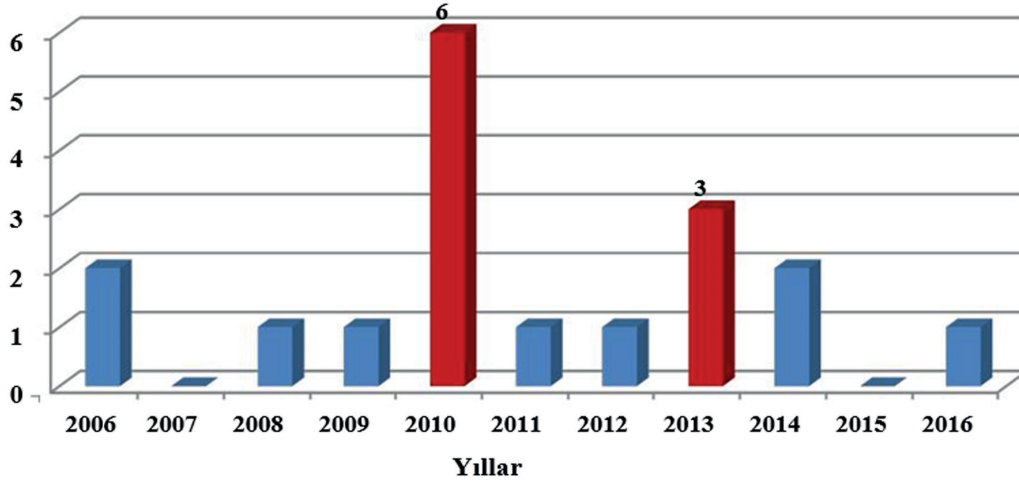
2.515.068 da alanda meyve sebze 35 TL/da, tarla bitkileri 10 TL/da birim fiyatı olmak üzere toplam 37.495.564 TL desteklenmiştir.2016 yılında 27.562 müteşebbis, 2.522.631 da alanda meyve sebze 70 TL/da tarla bitkileri 10 TL/da olmak üzere 57.877.494 TL desteklenmiştir. 2013, 2014, 2015 ve 2016 yılında tarla bitkileri destekleri 10 TL/da olarak kalmakla birlikte 2013 yılında 35 TL/da olan meyve sebze desteği 2014-2015 ve 2016 yıllarında 70 TL/da olmuştur.

Tablo 8. Organik tarım destekleri (alan bazlı destekler) [4].

Yıllar	Müteşebbis sayısı	Alan (da)	Destekleme birim fiyatları (TL/da)	Tutar (TL)
2006	1.042	43.758	3	131.275
2007	1.536	117.188	3	351.564
2008	1.615	130.747	5	653.732
2009	5.467	368.581	18	6.634.464
2010	4.976	351.825	20	7.036.497
2011	23.575	2.423.983	25	60.599.577
2012	28.045	2.711.899	25	67.797.484
2013	26.763	2.515.068	Meyve-sebze /35	37.495.564
2014	32.037	2.966.847	Meyve sebze /70	68.354.404
2015	38.778	3.247.585	Meyve sebze /70	87.859.273
2016	27.562	2.522.631	Meyve sebze /70	57.877.494
2017	47.457	3.549.291	4 Kategori	129.114.031

3.4. Türkiye'deki organik pazar ve kontrol ve sertifikasyon kuruluşları

Yıllar İtibariyle Açılan Organik Pazar Sayıları



Şekil 1. Yıllar itibariyle açılan organik pazar sayıları [4].

Türkiye'de ilk organik pazar 2006 yılında İstanbul Şişli İlçesi'nde açılmıştır. BÜGEM verilerine göre, 2006 yılında İstanbul Şişli ve Bursa Nilüfer olmak üzere 2, 2008 yılında Ankara Çankaya'da, 2009 yılında İstanbul Kartal'da, 2010 yılında İstanbul Beylikdüzü, Kadıköy, Zeytinburnu, Bakırköy, İzmir Bostanlı ve Eskişehir Tepebaşı olmak üzere 6, 2011 yılında Ankara Çayyolu, 2012 yılında Konya Meram, 2013 yılında Balıkesir Burhaniye, Kayseri Talas, İzmir Balçova, 2014 yılında İstanbul Küçükçekmece, Kayseri Kocasinan ve 2016 yılında Kocaeli İzmit olmak üzere toplam 18 adet organik pazar açılmıştır.

Organik pazarların açılması yerel üretici sayısını arttıracaktır. Hatta birbirine yakın pazarların açılması üreticilerin birkaç pazar dolaşarak, ürünlerini satması gelir artışına neden olacaktır. Ünal ve Aydın Can'ın Şişli ve İzmit organik pazarda yaptıkları yayınlanmamış çalışmalarında Şişli'deki üreticilerin bir çoğunun ürününü İzmit pazarına da götürdüğünü böylece satış miktarını arttırdıklarını bildirmişlerdir. Kocaeli İzmit ilçesindeki organik pazar; yerel yönetim, buğday derneği ve Kocaeli ekolojikyaşam derneğinin destekleriyle açılmıştır. [5], bildirdiğine göre açılan %100 ekolojik pazarlar, organik ürün çeşitliliğini ve hacmini arttırmış, bunun sonucunda süpermarketlerin ve diğer satış noktalarının organik reyonlarında ürün miktarı ve çeşidi artmıştır.

Organik tarımda müteşebbisin bir yetkili kuruluş ile sözleşme imzalayarak organik üretime başlaması zorunludur. Türkiye'de organik üretim yurtdışından gelen taleple başlaması nedeniyle başlangıçta Türkiye'de kontrol ve sertifikasyon kuruluşu bulunmuyordu. Kontroller yurtdışındaki Kontrol ve Sertifikasyon kuruluşlarında yapıyordu. Her geçen yıl Türkiye'de Kontrol ve Sertifikasyon kuruluşu sayısı artmıştır, [9], bildirdiğine göre, bu sayı 13 iken Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının son verilerine göre Türkiye'de 45 adet kontrol ve sertifikasyon

kuruluşu bulunmaktadır. [15], ECOCERT, ETKO, EKOTAR, ICEA, ORSER, ANADOLU EKOLOJİK ÜRÜNLER KONTROL VE SERTİFİKASYON LTD.ŞTİ. CERES, BİOTEAM bunlardan bazılarıdır.

Organik tarımın esasları ve uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 1. kısım madde 4, O bendine göre, kontrol ve sertifikasyon kuruluşu, organik ürünün veya girdinin, üretiminden tüketiciye ulaşıncaya kadar olan tüm aşamalarını kontrol etmek ve sertifikalandırmak üzere Bakanlık tarafından yetki verilmiş gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de yıllara göre organik bitkisel üretim verilerini incelediğimiz de artış olmasına rağmen istenilen düzeyde değildir ve % 8'lik organik üretim alanı hedefine ulaşabilmemiz için sorunları tespit edip çözüm önerileri getirmemiz gerekir. Türkiye toprakları organik tarıma uygundur. Türkiye'de kimyasal gübre kullanımı Cumhuriyet'ten sonraki dönemde başlamıştır. Kimyasal gübrelerde yüksek maliyetler özellikle küçük üreticiler açısından gübre kullanımını sınırlandırmaktadır. Bu nedenle; belli alanlarda topraklarımızda çok yoğun girdi kullanmaması, iklimin uygunluğu ve ürün çeşitliliği açısından avantajlıdır. Aynı zamanda tarımsal nüfusun fazlalığı organik tarımsal üretim ve ihracatında önemli bir potansiyel yaratmaktadır. Organik tarıma yapılan destekler artırılır ve özellikle geçiş süreci döneminde üreticilere; bilgi desteği, mali destek, pazar sorunlarının çözümü için organik pazar sayısının artırılması ve tüketicileri geçiş süreci ürünü hakkında bilgilendirmek gibi işlemler uygulanırsa organik üretime başlamak kolaylaşacaktır.

Organik ürün ithalatı yaptığımız ülkeler hem gelir, hem de eğitim seviyesi yüksek ABD, Avrupa Birliği gibi gelişmiş

ülkelerdir. Organik ürün talebi, sağlıklı beslenme ve çevre bilincine sahip olunması yanında iyi bir ekonomik gelirden gerektirir. Türkiye’de talep eksikliği nedenlerinden biri gelir düzeyi ve konvansiyonel tarıma göre fiyatların %’de 100’e varan oranlarda pahalı olmasıdır. Organik pazarlarda ve organik ürün satan yerlerde fiyat politikası belirlenerek aşırı fiyat artışından kaçınılmak için talebi arttıracaktır.

Organik tarımda girdi temin edilmesi önemli sorunların başında gelmektedir. Organik gübre temini için hayvancılığımızın gelişmesine yönelik tedbirler alınmalıdır. Hayvancılıkta ekstansif hayvancılıktan gelen (gezinerek beslenme) hayvan gübreleri kullanabileceğimiz için mera alanlarının korunması ayrıca önemlidir.

Organik tarım üreticileri toprak analizi konusunda da desteklenmektedir. Ancak Türkiye’deki toprak analiz laboratuvarlarında sonuçlar daha çok konvansiyonel tarıma göre yapılmakta ve üreticiye kimyasal gübre önerileri yapılmaktadır. Son yıllarda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı’na bağlı İl Müdürlükleri toprak analiz laboratuvarlarında kimyasal gübre önerileri yanında organik gübre önerilerinin de yapılması sevindiricidir.

Organik tarıma başlayacak üreticilerin yeterli bilgi donanımına sahip olmaması sorunu sürekli vurgulanmaktadır. Üreticiler organik tarım konusunda bilgilendirilmelidir. Türkiye’de organik tarım eğitimi Meslek Yüksekokulu düzeyinde yapılmaktadır. Meslek Yüksekokulu mezunu öğrencilerin girişimcilğe özendirilmesi organik üretim yapacaklara ilave destekler verilmesi hem gençlerin iş sorununu çözecek, hem de Türkiye’de organik üretim yapılan tarım alanlarını arttıracaktır.

Organik tarımın üreticiler tarafından devam ettirilmesi için minimum girdi temini ve dışarıya bağlı olmamak hedeflerdir. Bu nedenle kapalı sistem olması bitkisel üretim yanında hayvansal üretim yapılması önerilir.

Organik bitkisel üretim yapan üreticilere, sertifikasyon ücretleri ek bir maliyet getirmektedir. Özellikle verimin daha düşük olabileceği ve ürünün pazarlanma sorunu nedeniyle geçiş süresinde bulunan üretici desteklenmelidir. Organik tarımı bireysel değil de birkaç üreticinin bir araya gelerek yapması hatta kooperatifleşmesi sertifikasyon ücretlerinin üreticiye maliyetini azaltacaktır.

Sonuç olarak; organik tarımın yaygınlaşması için, üreticilerin yanında tüketiciler de bilinçlendirilmeli, organik tarımda amacın sadece üretim yapıp, ticari gelir elde etmek değil, doğal kaynakları korumak için de bir güvence olduğu vurgulanmalıdır. Organik üretimde ucuz ve kolay ulaştırılabilir girdi temini sağlanmalı ve organik tarımsal girişimci adaylarına ve üreticilere verilen destekler artırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1] Akgün, T. 2011. Organik tarım. Güney Ege Kalkınma Ajansı. [Online] Available: <http://geka.org.tr/yukleme/dosya/organiktarim.pdf> (28.9.2017)
- [2] Anaç D, Çiçekli M. 2012. Organik tarımda toprak verimliliği ve bitki besleme.(s.45-79). Organik Tarım. Güncellenmiş 2. Baskı. Ankara.
- [3] Anonim, 2010. Organik Tarım Kanunu ve Organik Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, Ankara, s.112.
- [4] Anonim, 2017. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. (BÜGEM). Ankara.
- [5] Ataseven Y, Güneş E. 2008. Türkiye’de İşlenmiş Organik Tarım Ürünleri Üretimi ve Ticaretindeki Gelişmeler, U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt 22, Sayı 2, 25-33.
- [6] Bayram B, Yolcu H, Aksakal V. 2007. Türkiye’de Organik Tarım ve Sorunları, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 38 (2), 203-206
- [7] Demiryürek, K. 2011. Organik Tarım Kavramı ve Organik Tarımın Dünya ve Türkiye’deki Durumu, GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi, 28(1), 27-36
- [8] Erzurumlu G.S, Söğütü Z. 2010. Doğadan Bitki Toplayıcıların Salep Orkidelerine Yaklaşımları Üzerine Bir Araştırma,(s.81-85). Türkiye IV.Organik Tarım Sempozyumu 28 Haziran-1 Temmuz Erzurum
- [9] İlbaş, A.İ. 2009. Organik tarım. İlkeler ve Ulusal Mevzuat. Eflatun yayınevi, Ankara, s. 267.
- [10] İpek S, Destekleri,Çil G.Y. 2010.Uluslararası Ticari Boyutuyla Organik Tarım ve Devlet Girişimcilik v e Kalkınma Dergisi (5:1) s.135-162.
- [11] Kızılaslan H, Olgun A. 2012. Türkiye’de Organik Tarım ve Organik Tarıma Verilen Desteklemeler, GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi, 2012, 29 (1), 1-12
- [12] Rehber, E. 2011. Organik tarım ekonomisi. Ekin basım yayın dağıtım, Bursa, s.295.
- [13] Turhan, Ş. 2005.Tarımda sürdürülebilirlik ve organik tarım. Tarım Ekonomisi Dergisi.11(1):13-24.
- [14] Ünal M, Aydın Can B, Kutlu T. 2016. Organik Tarımda Geçiş Süreci ve Kocaeli İli Örneği. Bilinçli ve Sağlıklı Yaşam Dergisi. Sayı:12, s 49-57.
- [15] www.tarim.gov.tr erişim tarihi,(24.10.2017)